

Genocide

De Pools Joodse jurist Raphael Lemkin (1900-1959) was de eerste die de term genocide gebruikte tijdens een conferentie in Madrid in 1933 en later in zijn boek dat uitgegeven werd in 1944 (*Axis Rule in Occupied Europe*). Dit boek beschrijft het beleid van de nazi's met betrekking tot de systematische uitroeiing van nationale en etnische groepen, waaronder de massamoord op Europese Joden. Dit woord bestaat uit twee onderdelen. Het eerste deel *geno* komt van het Griekse woord voor ras of stam, en het tweede deel *-cide* komt van het Latijnse woord voor vermoorden. Hij definieerde genocide als "een gecoördineerd plan bestaande uit verschillende acties met het doel de essentiële functies van het leven van een nationale groep te verwoesten, met het doel om de groep in zijn geheel te vernietigen, in een serie van geplande acties".¹ Dit wil zeggen, met andere woorden, dat onder genocide het vermoorden van een hele groep mensen, specifiek een hele natie, ras of religieuze groep, wordt verstaan.² Het jaar na de publicatie werden tijdens het proces van Neurenberg de meeste van de prominente leden van zowel de politieke, juridische en economische leiderschap van Nazi Duitsland beschuldigd van "misdaden tegen de mensheid". Het woord "genocide" werd in de aanklacht wel gebruikt, maar deze had geen juridische basis en fungeerde dus enkel als een beschrijving van de gebeurtenissen. Genocide werd in 1944 toegevoegd aan de Bill of Rights van de Verenigde Staten en in 1948 voegde de Verenigde Naties het toe aan de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens, met betrekking tot het recht van individuen.³

Volgens Artikel II van de 1948 Verdrag inzake de voorkoming en de bestraffing van genocide (Genocide Verdrag), bestaat genocide uit elk van de volgende acties uitgevoerd met de opzet om in delen of geheel een nationale, etnische, ras- of religieuze groep te vernietigen. Deze acties kunnen bestaan uit:

leden van de groep vermoorden;

het veroorzaken van ernstige fysieke of mentale schade bij leden van de groep;

de levensomstandigheden van de groep opzettelijk zodanig bewerken dat het zorgt voor de fysieke verwoesting van een deel van of de gehele groep;

het inzetten van maatregelen om geboorte in de groep tegen te gaan;

---

1 Prevent genocide, Anonymous, 2016, <http://www.preventgenocide.org/genocide/officialtext-printerfriendly.htm>

2 Meaning of "genocide" in the English Dictionary- from the Cambridge Advanced Learner's Dictionary & Thesaurus © Cambridge University Press, 2013

3 The term "genocide", United States Holocaust Memorial Museum, Washington, DC

onder dwang kinderen uit de groep naar een andere groep verplaatsen.

Artikel III geeft vijf strafbare feiten gerelateerd aan het misdrijf genocide, namelijk genocide, samenzwering tot het uitvoeren van genocide; directe en publieke aansporing tot genocide; poging tot genocide en medeplichtigheid in genocide.⁴ Genocide wordt op dezelfde manier beschreven in het Statuut van Rome inzake het Internationaal Strafhof (artikel 6) als voorheen besproken met betrekking tot de VN, als ook in de statuten van andere internationale en hybride jurisdicties. Daarnaast hebben veel staten genocide gecriminaliseerd in hun nationale wetgeving, maar andere hebben dit nog niet gedaan.

Het element van opzet is hierbij het moeilijkst te bepalen. Om van genocide te spreken, moet bewezen kunnen worden dat de daders de opzet hadden om een nationale, etnische of religieuze groep fysiek te vernietigen. Alleen culturele vernietiging is hierbij niet genoeg, net als alleen de verspreiding van een groep. Deze speciale opzet, ook wel de *dolus specialis*, is wat genocide uniek maakt. Verder heeft de jurisprudentie opzet gelinkt aan een staats of organisatorisch plan of beleid, ondanks dat het internationaal recht dit element niet bevat.

Het is verder nog belangrijk dat de slachtoffers van genocide opzettelijk – en dus niet willekeurig – zijn uitgekozen door hun al dan niet echte lidmaatschap van een van de vier groepen beschermd binnen de Genocide Conventie (zo worden dus bijvoorbeeld politieke groepen buitengesloten). Dit betekent dat de groep, en niet individuen, het doelwit moeten zijn. Genocide kan ook gepleegd worden tegen een deel van een groep, zolang dat deel identificeerbaar is (inclusief binnen een gelimiteerd geografisch gebied) en “substantieel”.⁵

Concentratiekamp

Onder concentratiekamp worden de kampen gerekend waar mensen opgesloten worden zonder elke vorm van juridisch proces. Alhoewel deze term vaak wordt gebruikt om nazikampen mee te beschrijven, waren niet alle kampen die opgericht zijn door de Nazi's ingericht als concentratiekampen.

In het begin van de twintigste eeuw werden de kampen gebruikt als oorlogsgevangenis waar soldaten of burgers van de vijand werden geworven. Vervolgens werden zij in de Tweede

---

⁴ Prevent genocide, Anonymous, 2016, <http://www.preventgenocide.org/genocide/officialtext-printerfriendly.htm>

⁵ United Nations Office on Genocide prevention and the responsibility to protect, <http://www.un.org/en/genocideprevention/genocide.html>

Wereldoorlog gebruikt door totalitaire regimes om mensen die, door hun religie ofwel hun politieke voorkeur, als vijand die geëlimineerd moesten worden. In eerste instantie werden de kampen gebruikt om interne linkse en liberale politieke tegenstanders en leden van de verboden Duitse arbeidersbeweging op te sluiten. Daarbij kwam er een onderscheiding in twee verschillende soorten kampen. Ten eerste waren er de werkkampen, waar de onmenselijke behandeling voor veel doden gezorgd heeft. Aan de andere kant staan de vernietingskampen, waar het systematisch uitmoorden van mensen plaatsvond.

De Tweede Boerenoorlog (1900-1902) was de eerste oorlog waarin concentratiekampen werden ingezet om burgers op te sluiten. Dit werd gedaan door de Britten in reactie op de Boerenguerilla's, om zo een poging te doen de weerstand te verkleinen. Tijdens de Eerste Wereldoorlog werd dit voorbeeld gevolgd door onder andere de Duitsers om de verdachte civiele bevolking onder controle te houden. Ook de Verenigde Staten heeft, na de aanval op Pearl Harbor, gebruik gemaakt van concentratiekampen. Hier werden Japanners die op Amerikaans grondgebied woonden opgesloten.

Het gebruik van concentratiekampen heeft verschillende toepassingen gezien tijdens de twintigste eeuw. Verschillende totalitaire regimes hebben de kampen gebruikt om de 'vijanden' van het regime gevangen te nemen en vernietigen met behulp van dwangarbeid of massamoord. De meest bekende voorbeelden hiervan zijn de Nazi concentratiekampen en Sovjet-goelags, maar ook andere totalitaire regimes, zoals China onder Mao Zedong, Cambodja onder Pol Pot en Chili onder Augusto Pinochet maakten hier gebruik van.

De Nazi's gebruikten de 'Lager' (velden) vanaf het moment dat zij aan de macht kwamen. Voor het begin van de Tweede Wereldoorlog waren er al rond de vijftig kampen ontstaan, waaronder Dachau en Buchenwald, waar tienduizenden mensen opgesloten zaten. Dit waren bijvoorbeeld politieke tegenstanders en individuen die gezien werden als asociaal, zoals homoseksuelen, drugs- en alcoholverslaafden, criminelen en mensen met fysieke of mentale handicappen.

Deze Lager waren vanaf het begin van de oorlog het belangrijkste instrument voor de internering van Joden. Nieuwe kampen, waaronder Auschwitz, Mauthausen en Treblinka die later op tragische wijze bekend zouden worden, werden gebouwd. De Joden die hier gevangen zaten werden onderworpen aan dwangarbeid en onvoorstelbare wreedheid, waaronder pseudowetenschappelijke experimenten. Met de beslissing van de Duitse overheid om alle Joden te vernietigen (eindoplossing van het Jodenvraagstuk) werden de Lager getransformeerd tot 'fabrieken van de dood', wiens rol het was voor de moord en verdwijning te zorgen van miljoenen mannen, vrouwen en kinderen op de meest efficiënte manier.

Mensen werden vermoord in de gaskamers waarna hun lichamen werden verbrand in crematoria. Zes miljoen Joden zijn gestorven in concentratiekampen.

Het kampensysteem werd in voorbereiding op de oorlog en terwijl deze aan de gang was uitgebreid. Het “vierjarenplan” werd uitgevoerd onder leiding van de leider van de SS, Heinrich Himmler. Het doel van dit plan was om zowel het leger als de economie voor te bereiden op oorlog. Hierdoor werden de gevangenen van concentratiekampen geëxploiteerd voor zowel militaire als civiele bouwprojecten. Voor hetzelfde doel werden ook fabrieken opgezet door de SS. In de periode tussen 1942 en 1945 groeide de invloed van de oorlog, waardoor gevangenen systematisch opgeroepen werden om te werken in de wapenindustrie. Tegelijkertijd werden Auschwitz en Majdanek belangrijke centra voor de vernietiging van Joden. Hier zorgden de Nazi's ervoor dat gaskamers geïnstalleerd werden, waar de meeste Joden bij aankomst in het kamp vermoord werden, vooral vrouwen, kinderen en ouderen. Hele gemeenschappen van Joden werden naar Auschwitz gebracht vanuit Nederland en Slowakije (1942), Griekenland (1943), Hongarije, Polen, Duitsland, Frankrijk, Italië en andere landen (1944).

De levensomstandigheden in de kampen waren verschrikkelijk, vooral in de tweede helft van de oorlog. In deze tijd stegen de sterftcijfers door ondervoeding, mishandeling en overbevolking in de barakken. De meeste slachtoffers waren Polen, Russen en Joden.

